UN POANSON DIN OS DE LA DUROSTORUM

de CRIŞAN MUŞEŢEANU

Autorul publică un **ac de os** fragmentar, descoperit la **Durostorum,** folosit probabil şi la decorarea ceramicii şi datat în prima jumătate a sec. II p.Chr.

Alături de existenţa unui lot numeros de cuptoare şi a unor piese ceramice din pastă locală, seria cunoştinţelor noastre privind atelierele ceramice de la Durostorum se întregeşte prin identificarea unor unelte folosite de meşterii locali.

Una dintre acestea este un *ac din os*, fragmentar, format dintr-o tijă rotundă în secţiune, căreia i se ataşează un cap format din trei trunchiuri de con, care, pe faţa superioară, are traforată o rozetă cu cinci petale (fig. 1). Obiectul a fost descoperit în 1997 în S. II C, 3 b, la –1,23 m, în groapa 33 şi se păstrează la Muzeul Dunării de Jos din Călăraşi, inv. nr. 38726.

Dimensiuni: lung. tijă 55 mm; lung. cap 12 mm; diam. 10 mm.

Piesa are, fără îndoială, forma unui ac de păr, asemenea celor descoperite în mai toate aşezările romane[1]. Morfologic, exemplarul nostru are analogii între piesele de os descoperite în castrul Aislingen în Germania, la Gorsium în Pannonia sau la Ulpia Traiana în Dacia[2], sunt catalogate ca ace de păr.

Decorul traforat este izbitor de asemănător cu rozetele ce apar pe multe vase ceramice, de tip *terra sigillata*, fie pe exemplarele ornamentate prin tehnica ştampilării[3]. Este deci posibilă o dublă utilizare a piesei, ca ac de păr şi în acelaşi timp *sigillum* pentru imprimarea decorului.

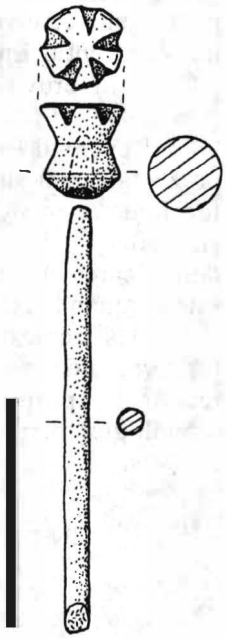

Fig. 1. Durostorum. Poanson de os.

Compunerea piesei din două părţi, tijă şi cap detaşabil, a fost concepută de meşter în vederea unui scop care, după cunoştinţele noastre, nu a fost explicat până acum. Avansăm ipoteza folosirii pe

[1] I. C. Béal, *Catalogue des objets de tabletterie du Musée de la Civilisation Gallo-Romaine de Lyon,* Lyon, 1983; N. Crummy, Britania 10, 1979 p. 151–165; S. Petrović, *Rimske predmeti od kosti i roga na teritorije Gornje Mezije,* Belgrad, 1995; N. Gudea, I. Bajusz, ActaMP 14–15, 1990–1991, p. 81–126; Daniela Ciugudeanu, *Obiecte din os, corn şi fildeş de la Apulum,* Alba Iulia, 1997.

[2] M. T. Biró, Alba Regia 23, 1987, p. 36; D. Alicu, E. Nemeş, ActaMN 19, 1982, p. 347, nr. 18, 20, 21, tipul II; G. Ulbert, *Die römischen Donau-Kastelle Aislingen und Burghöfe*, Limesforschungen 1, 1959, pl. 26/31.

[3] G. B. Rogers, *Poteries sigillées de la Gaule*, Paris, 1974, p. 56; Gh. Popilian *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976, pl. 31/307; 79/71–84; A. Cătinaş, Potaissa 3, 1982, p. 45, pl.4/59–65.

SCIVA, tomul 50, nr. 1–2, Bucureşti, ianuarie–iunie 1999, p. 83–84

https://biblioteca-digitala.ro

aceeaşi tijă a mai multor capete, şi, dacă admitem că piesa prezentată era folosită şi drept poanson, putem sugera chiar existenţa mai multor capete cu motive decorative diferite. Această ipoteză trebuie, însă, verificată prin noi descoperiri.

Existenţa unor poansoane din lut ars este demult cunoscută în atelierele ceramice din zona Dunării de Jos. Amintim aici pe cele descoperite în atelierele nicopolitane sau în cele de la Romula şi Micăsasa[4]. Mai puţin cunoscute sunt însă uneltele de os, dintre care poansoanele sunt cele mai interesante. Astfel de poansoane, cu diverse ornamente printre care şi rozeta, sunt semnalate în ateliere din occidentul Europei, în primul rând în Gallia, şi sunt datate în sec. I şi II p.Chr.[5] În provinciile mai apropiate de noi, sunt semnalate unelte de os la Porolissum şi Micăsasa, în Dacia, şi la Pavlikeni, la sud de Dunăre[6].

Revenind la ceramica de la Durostorum, rozeta, fără a fi identică cu cea prezentată mai sus, este cunoscută atât ca decor pe vase reprezentând imitaţii locale de *terra sigillata,* cât şi pe alte feluri de ceramică ornamentată în tehnica ştampilării[7]. Este greu de spus, în stadiul actual al informaţiei, dacă unealta despre care am vorbit era folosită numai la una dintre cele două categorii ceramice sau la amândouă. Credem că a doua variantă e mai aproape de adevăr.

Deşi contextul în care a fost descoperită piesa nu este în întregime studiat (este vorba de groapa 33 aflată pe terasa Dunării)[8], la o primă evaluare a ceramicii recoltate şi prin identificarea unei monede de bronz de la Traian, putem încadra cronologic complexul şi, implicit, unealta prezentată în prima parte a veacului al II-lea.

UN POINÇON EN OS DÉCOUVERT À DUROSTORUM

RÉSUMÉ

On présente une pièce en os de Durostorum qui a la forme d'un épingle à cheveux à tête détachable, dont la partie supérieure est ornée d'une rosette incisée. On avance l'hypothèse que l'objet aurait aussi servi comme outil pour la décoration de la céramique. Le contexte archéologique permet la datation de la pièce de la première moitié du IIe siècle.

EXPLICATION DE LA FIGURE

Fig. 1. Durostorum. Poinçon en os.

[4] B. Sultov, *Ancient Pottery Centres in Moesia Inferior*, Sofia, 1976, p. 19, pl. 45–48; Popilian, *op. cit.*, p. 59, pl. 23/261–261; I. Mitrofan, Dacia, N.S. 34, 1990, p. 137, fig. 33/1.

[5] H. Mikler, *Die römischen Funde aus Bein im Landesmuseum Mainz, Instrumentum* I, 1997, p. 51, pl. 38/2.

[6] Sultov, *Ceramic Production on the Territory of Nicopolis ad Istrum, IInd–IVth centuries*, Sofia, 1985, p. 49, pl. 13/2; Veselina Natcheva, RCRFActa 25–26, 1987, p. 113; Mitrofan, Apulum 32, 1995, p. 186, pl. 5/3; N. Gudea, ActaMP 13, 1989, p. 829, nr. 4–5, pl. 257/4–5.

[7] C. Muşeţeanu, CAMNI 10, 1997, p. 351, pl. 3/22–24; idem, *Ceramica ştampilată de la Durostorum*, mss.

[8] Complexul este cercetat de D. Elefterescu (Muzeul Dunării de Jos, Călăraşi).

https://biblioteca-digitala.ro